

Т. Т. Рожко, Д. Г. Пашковська, Є. Герцман, Й. Дорфман та ін., які організували просвітницькі заходи з питань сучасної музики, виконували твори європейських композиторів.

Першою спробою презентувати себе в європейському музичному просторі стала участь студентського хору Миколаївського музичного училища (керівник і диригент В. В. Кучеровський) в престижному Міжнародному хоровому конкурсі ім. Бела Бартока в м. Дебрецен (Угорщина, 1984 р.) та отримання Другого місця. Ця безпрецедентна акція стала лише окремим яскравим сплеском, який, на той момент не знайшов логічного продовження.

Із здобуттям Україною державної незалежності в 1991 р. розпочато процес розбудови *моделі культури національного типу*, в структурі якої музичне мистецтво Миколаївщини постає як складова загальнонаціональної культури. Важливим напрямом розвитку музичного мистецтва сучасної Миколаївщини є його інтеграція в європейський простір. Музичні колективи й окремі виконавці демонструють високі досягнення й репрезентують загальноукраїнський рівень. Так, хорове виконавство м. Миколаєва сягає кращих світових зразків, про що свідчать численні гран-прі на європейських змаганнях жіночого хору ім. Світлани Фоміних (*Миколаївський коледж культури і мистецтв, керівник хору заслужений працівник культури України Тетяна Островська*). Високі міжнародні нагороди в Україні та за її межами (*Іспанія, Франція, Австрія, Італія та ін. країни*) здобуті колективами Миколаївського коледжу музичного мистецтва – дитячо-юнацьким хором «Фантазія» (*керівник заслужений працівник культури України Ганна Гацук*), академічною хоровою капелюю «Сонячний струм» (*керівник Юрій Черепухін*), хоровим ансамблем «Канцона» (*керівник Сергій Голованов*).

Висновки. Музичне мистецтво Миколаївщини в процесі культурно-історичного розвитку надає приклади різних кореляцій з нормативно-системним поняттям про європейські естетичні цінності як прояву творчої свободи, здатності до діалогу культур при збереженні національної ідентичності, реалізації продуктивних форм взаємодії. Контекстний метод надає можливості вносити суттєві корективи у співвідношення понять «музичне мистецтво Миколаївщини» та «європейські естетичні цінності», виходячи з історичних, культурних умов та динаміки соціальних зрушень.

Піхтар О.А.,

кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач
кафедри музичного мистецтва ВП «МФ КНУКіМ»,
м. Миколаїв

Клюєва С.В.

провідний концертмейстер кафедри музичного
мистецтва ВП «МФ КНУКіМ», м. Миколаїв

КОМПОНЕНТНА СТРУКТУРА МЕТОДИЧНОЇ СИСТЕМИ ФОРМУВАННЯ МУЗИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ВП «МФ КНУКіМ»

Здатність проявлення у студентів самостійного, критичного й активного музичного мислення викликана особливостями майбутньої професії музиканта, яка поєднує виконавську, педагогічну, просвітницьку, дослідницьку та інші види діяльності. За таких обставин орієнтація на формування нового стилю музичного мислення як одного з основних факторів творчого характеру навчально-виховного процесу стає вузловим моментом у фаховій підготовці студентів ВП «МФ КНУКіМ».

Вітчизняна музична педагогіка вищої школи останніми роками збагатилася новими розробками з проблеми музичного мислення (Л.Яковенко, Н.Мозгальова, О.Бурська, Сокальська В.Ф. та ін.). Варто зазначити, що музичне мислення в музичній педагогіці здебільшого розглядається стосовно діяльності майбутнього вчителя, немає досліджень комплексного розвитку музичного мислення у студентів музичних спеціалізацій мистецьких вищих навчальних закладів шляхом поетапного опрацювання його компонентів. Це потребує перегляду традиційних підходів, методологічної переорієнтації процесу фахової підготовки студентів-музикантів.

Взявши за основу системний підхід до розвитку музичного мислення, а також враховуючи вище означені надбання з даної проблеми, ми розробили методичну систему поетапного формування музичного мислення майбутніх музикантів-виконавців у контексті особистісно орієнтованої парадигми сучасної освіти. У даному дослідженні ми зупинимося на обґрунтуванні методичної системи формування музичного мислення студентів як цілісного структурного процесу.

Однією з важливих проблем модернізації сучасної вищої мистецької освіти є організація цілісного процесу музичної підготовки майбутніх фахівців, органічна інтеграція змісту підготовки на засадах варіативності, диференціації, компетентності. Необхідно наповнити фахову підготовку змістом, який би забезпечував ґрунтовне, інтегроване, комплексне використання предметних знань на практиці, ліквідував би суперечності між абстрактністю кожної окремої дисципліни і конкретністю завдань майбутньої музично-виконавської діяльності.

Фахову підготовку студентів музичних спеціалізацій вищих мистецьких навчальних закладів ми розглядаємо (спираючись на досвід Л.Василенко [1]) як систему навчання, яка передбачає забезпечення студентів знаннями, вміннями і навичками і ґрунтується на інтегративній єдності індивідуального музично-виконавського розвитку та оволодіння фаховими дисциплінами (методиками). Фахова підготовка майбутніх музикантів-виконавців має будуватися як комплексна цільова програма, орієнтована на певний результат – формування цілісної особистості сучасного фахівця, здатного творчо мислити, самостійно орієнтуватися в найрізноманітніших проблемних ситуаціях сучасності. Вона виконує міжпредметну функцію і пов'язана з опануванням комплексу специфічних методів і прийомів вивчення професійно-орієнтованих та фахових дисциплін. Фахова підготовка пов'язана з рівнем професіоналізму музичного мислення сучасного компетентного фахівця. На думку П.Решетнікова [2], сучасний фахівець має володіти високою культурою саморегуляції мислення щодо вирішення фахових завдань як однією з провідних складових рівня фахової підготовки.

Мислення, яке розглядається у контексті вирішення специфічних завдань музичної професії, характеризується своїм специфічним предметним змістом, своїм понятійним апаратом, своїми засобами та прийомами. Музичне мислення майбутніх фахівців відзначається в залежності від специфіки музичної діяльності професійно значущими характеристиками – продуктивністю, самостійністю, інтелектуально-емоційною активністю, асоціативністю, гнучкістю, образною оригінальністю, конструктивністю, глибиною, швидкістю, критичністю, діалогічністю, антиконформізмом.

Для дослідження проблеми формування музичного мислення студентів, яка є складною і багатограною, нами обрано вибудування і практичну реалізацію в процесі особистісно орієнтованого навчання методичної системи.

Узагальнивши різні думки щодо визначення структури та функціонування методичних систем різних типів (О.Олексюк, О.Пишкало, Г.Саранцев, Н.Сегеда, М.Фалько, І.Шинтяпіна та ін.), ми дійшли висновку, що методична система формування музичного мислення студентів ВП «МФ КНУКіМ» – це цілісний процес, що вдосконалює їхню фахову підготовку в процесі особистісно орієнтованого навчання, активізує розумову і музично-інтерпретаційну діяльність, забезпечує диверсифікацію інтелектуальної сфери, сприяє творчому самовираженню студентів.

Складові методичної системи (мета, завдання, принципи, зміст, педагогічні умови, етапи педагогічної роботи, а також методи, засоби і форми навчання, результати) відображують сутність таких її компонентів: 1) цільового; 2) комунікативного; 3) змістового; 4) діяльнісного; 5) аналітико-результативного. Ефективне формування музичного мислення студентів може бути досягнуте за умови забезпечення органічної сукупності, цілісності і взаємодії всіх взаємопов'язаних структурних компонентів розробленої системи.

Цільовий компонент методичної системи передбачає єдність цілей і логіку педагогічних дій в процесі формування музичного мислення студентів.

Другий компонент системи – **комунікативний** – визначає діалогічний стиль педагогічного спілкування, співтворчість учасників педагогічного процесу, діалогічний спосіб мислення. Діалогічне спілкування передбачає активізацію діяльності всіх учасників педагогічного процесу, гуманістичний

стиль спілкування, особистісний інтерес до спілкування, співтворчість, і, що важливо, виявлення активної особистісної позиції майбутніх музикантів (артистів, диригентів), розвиток творчої активності й самостійності їхнього музичного мислення. В цьому спілкуванні провідну роль відіграє можливість, надана кожному студенту розпочати шлях самопізнання й самовдосконалення власної системи духовних цінностей, інтелектуальної сфери, характеристик музичного мислення.

Оскільки музика (як своєрідна форма спілкування) створюється лише за допомогою діалогу, а музичний розвиток індивіда здійснюється в діалозі його свідомості та зовнішніх щодо нього свідомостей; то як зовнішні суб'єкти діалогу можуть бути розглянуті персоналії (людське оточення) і свідомості, закарбовані в творах музичної культури [3]. Тому досліджувати питання взаємодії музичного мислення педагога, студентів у навчальному процесі і тієї системи, що втілюється в музичному матеріалі (музичне мислення композитора), на наш погляд, потрібно в парадигмі діалогу. У діалогічному спілкуванні виникають відносини рівності та порозуміння: студент перебуває на ініціативній позиції, а педагог – на позиції партнера, який допомагає розширити та освоїти студенту досвід, що його він набуває. Обмін поглядів на музичних заняттях, наявність безлічі особистісних трактувань та інтерпретацій музичних творів можливі лише в процесі діалогічного спілкування, в ході якого унікальність власних переживань (художнє відкриття) стають основою для визначення особистісної позиції партнерів, розуміння власних смислових і ціннісних орієнтацій.

Комплекс принципів, обґрунтування змісту педагогічної системи відображує третій компонент системи формування музичного мислення студентів – **змістовий**. До принципів навчання, що визначатимуть у подальшому організаційні форми, методи та умови формування музичного мислення студентів музичних спеціалізацій, включено такі: розвиток та саморозвиток особистості, суб'єктність навчання, природовідповідність, навчання й учіння, активність і самоактивність, емоційність, діалогова взаємодія, міжпредметні зв'язки (системність), варіативність.

Діяльнісний компонент методичної системи визначає педагогічні умови формування музичного мислення студентів, етапи педагогічної роботи, форми і методи навчально-виховного процесу.

Спеціально організовані педагогічні умови забезпечують процес розвитку і взаємодії компонентної структури музичного мислення. Нами виявлено необхідність впровадження певних педагогічних умов. Це:

Створення позитивної емоційної атмосфери навчання для стимулювання творчо-пізнавальної активності студентів.

Забезпечення рівноправного діалогічного спілкування.

Міжпредметна інтеграція знань у системі фахової підготовки студентів музичних спеціалізацій мистецьких вищих навчальних закладів.

Акцентування на творчій самореалізації студентів в освітньому процесі.

Варіативність особистісно орієнтованих педагогічних ситуацій.

Важливими формами формування музичного мислення майбутніх фахівців є, передусім, індивідуальні заняття з фаху, а також групові й колективні заняття, інтегровані спецкурси, практикуми, самостійна пошукова робота студентів.

Впровадження у навчально-виховний процес гуманістичної моделі фахової підготовки студентів передбачає особистісно орієнтовані методи навчання. Обов'язковими є методи стимулювання і мотивації музично-пізнавальної діяльності (пізнавальні та ділові ігри, проблемні лекції, дискусії, диспути, тренінги, коучінги, метод відеопрактикуму). З метою активізації музичного мислення використовуються методи аналітичного пізнання музичного твору, узагальнення інтонацій, цілісного аналізу, аналогій, художнього відкриття, рефлексивного осягнення, порівняльного аналізу інтерпретацій музичних творів, емоційної драматургії тощо.

Сутність **аналітико-результативного** компонента методичної системи становить визначення критеріїв і встановлення рівнів сформованості музичного мислення у студентів мистецьких вищих навчальних закладів, аналіз та оцінка результатів педагогічних впливів у межах навчально-виховного процесу, доведення ефективності розробленої методичної системи для фахової підготовки студентів.

Таким чином, організація методичної системи є цілісним процесом, в якому спільне функціонування компонентів характеризується гармонізованою сукупністю педагогічних впливів, метою яких є спрямування музичного мислення студентів до активних продуктивних дій. Методична система об'єднує і модернізує навчально-виховний, музично-пізнавальний і самоосвітній процеси; містить можливості варіативного використання її в практиці навчання студентів кафедри музичного мистецтва ВП «МФ КНУКіМ».

Список використаних джерел:

1. Василенко Л. М. Гедоністичні засади вокальної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва: теорія та методика : [монографія] / Л. М. Василенко. – Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – 336 с.
2. Решетников П. Е. Нетрадиционная технологическая система подготовки учителей: Рождение мастера / П. Е. Решетников. – М. : ВЛАДОС, 2000. – 304 с.
3. Кучма О.П. Діалогічність як принцип стильового мислення в музиці 2-ої половини ХХ століття (на прикладі творчості Р.Щедрина) : автореф. дис... канд. мистецтвознавства: 17.00.03 / О. П. Кучма; Одеська держ. музична академія ім. А. В. Нежданової. – О., 2008. – 16 с.

Прокопенко Л.І.,

кандидат культурології, доцент кафедри
інформаційних технологій КНУКіМ, м. Київ

МОЛОДЬ І ЧИТАННЯ У КОНТЕКСТІ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ДИСКУРСУ

Проблема читання та його вплив на формування особистості є актуальною і досліджується не одне десятиліття як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями, дослідниками, практиками бібліотечних установ, соціологічними службами, інформаційними центрами та громадськими організаціями. Аналіз наукових розвідок констатує, що читання займає чільне місце у формуванні культурних і духовних потреб, є засобом самовдосконалення та інтелектуального мислення особистості. Але, на думку дослідників, сучасна молодь читає мало, що негативно відображається на загальному рівні освіченості суспільства.

Розвиток читацької культури залежить від читацької компетентності, розуміння змісту прочитаного, мотивації до читання. Мотивацією до читання у молоді є навчальні, пізнавальні, самоосвітні, естетичні, емоційні чинники. Але передумовою до цього повинна бути любов до книги, інтерес до читання. Адже, як стверджує вчений В. А. Ремізов, саме «книга виступає засобом відтворення наукового і творчого потенціалу суспільства, регулятором соціокультурного середовища» [5].

Сучасні засоби інтернет-середовища формують у молоді псевдоідеали, впливають на сприйняття і розуміння всесвіту, втрату духовних цінностей, етичних та моральних орієнтацій.

Як зазначає дослідниця Циганок О.М., серед факторів, які спричинили падіння читацької культури, а також спадання інтересу до читання є: «зниження економічного та морально-культурного рівня життя нашого суспільства; засилля мас-медійної культури; захоплення сучасної молоді комп'ютерними технологіями та Інтернетом; відсутність комплексної програми розвитку читацької культури особистості» [6, С.304].

Український письменник Л.Дереш зауважує, що на читацькі смаки молоді, їх уподобання неабиякий вплив мають лідери думок – авторитетні особистості: «...для людей, які багато часу проводять в мережі... маркерами, на які вони орієнтуються, є опініон-лідери, ті молоді люди, які чимось їх цікавлять. ...виходить: що залайкали, те й читають» [2].

Водночас, як свідчать результати дослідження редакції WIRED (<https://www.wired.com/author/wired-editors/>) щодо електронного читання книг у США, виявлено